

DE LUSTGRAVEN (slot)

Numeri 11:18-24

Wij hebben ons reeds lang in de legerplaats Tabeera opgehouden. Thans maken wij ons tot de optocht gereed, terwijl wij intussen nog het gedrag van Mozes met betrekking tot de Goddelijke belofte en Zijn terechtwijzing beschouwen.

Vooreerst de Goddelijke belofte, die door een voorbereiding wordt voorafgegaan, want het heet: “Heiligt u tegen de morgen,” houdt u daartoe gereed, brengt uw gemoed in een betamelijke Godvruchtige stemming; verwacht het met vertrouwen en verkeert in een blijmoedige hoop. Dat is een betamelijke toestand met betrekking tot de beloften in het algemeen; maar die dan vooral is, als die beloften ons in de Heilige sacramenten als het ware zichtbaar tegentreden. De beloften eisen ook gewoonlijk geduld, en wel een groter geduld, naarmate zij voortreffelijker zijn. Hier was het niet nodig lang te wachten, slechts tot morgen. Nochtans kan ons ook dit lang genoeg voorkomen.

De grond en oorzaak tot die belofte was niet verblijdend. “Gij hebt voor de oren des Heeren geweend,” heet het, “zeggende: wie zal ons vlees te eten geven? want het ging ons wel in Egypte (wat behoefde hij ons uit te leiden), overmits gij den Heere, Die in het midden van u is, verworpen hebt.”

Het was alzo een belofte en een gave, niet uit genade, maar in toorn, niet in zegen, maar ten verderve. Maar gaat het niet nog dikwijls zo? Is de dierbare schat der gezondheid een zegen of ten verderve voor hen, die deze gave gebruiken om misdaden te begaan, en zou niet menigeen een ongeluk zijn ontkomen, als hij krank was geweest? Is niet een groot verstand en geleerdheid voor velen tot een valstrik geworden? Wat is voor de mens gezegend, als de Heere Zijn zegen niet daarbij gebiedt, en als Hij dat doet, wat zou er dan niet heilzaam voor hem zijn?

Hoe heilzaam was voor Jozef en Manasse de gevangenis, voor Job zijn beproeving, voor de moordenaar het kruis. Maar wat baat de prediking des Evangelies zonder de zegen des Heeren; wordt zij niet voor velen een reuk des doods ten dode?

Het gewezen van Israël kwam voor de oren des Heeren. Wat dunkt u, als uw lachen en razen en vloeken, als uw woorden en werken voor de oren des Heeren komen, wat zult gij daarvoor inoogsten? Welbehagen of ongenade, een vriendelijk of een afkerig aangezicht? Als de Heere dat wenen zo euvel opnam, meent gij dan dat uw goddeloos gedrag Hem onverschillig zal zijn?

Of houdt gij het niet daarvoor, dat God oren heeft, die alles horen, ogen, die alles zien, en een boek, waarin alles opgetekend staat? Zou Hij, Die het oor geschapen heeft, niet horen; Die het oog geschapen heeft, niet zien? En toch, gij Israël, die weent om uw zonde en ellende, houdt u verzekerd, dat Hij uw tranen telt. Het getal dier tranen moet zekerlijk vol zijn, maar eindelijk wordt toch de laatste gestort, waarop dan eeuwige blijdschap volgt. Zalig gij, die hier treurt en weent, gij zult lachen. Maar wee u, die hier lacht, gij zult wenen; hij, die ten laatste, als het op sterven aankomt, nog stof heeft om te lachen, lacht wel.

De belofte bestond daarin, dat zij vlees genoeg zouden hebben, niet slechts voor een, niet twee, vijf, tien of twintig dagen, maar een ganse maand lang. Het zou hun nochtans niet tot blijdschap, maar wel tot een walging verstrekken. Hadden zij van het manna gezegd, dat hun die lichte spijs walgde, dit zouden zij nog veel meer van het vlees moeten zeggen, en zich gaarne weder met het manna vergenoegen.

“Zijt vergenoegd met het tegenwoordige,” staat er geschreven, en Paulus zegt: “Ik heb geleerd, vergenoegd te zijn in hetgeen ik ben.” Men lere de grote kunst om tevreden te zijn; zij hangt volstrekt niet van uitwendige, ik weet niet, of ik er mag bijvoegen, van inwendige omstandigheden af. Zij is een goed op zichzelf. Die het bezit, heeft het; die het niet bezit, hoe zal hij er toe komen? Denkt iemand, wanneer dit of dat anders ware, dan zou ik tevreden zijn, hij verrekent zich; want de tevredenheid moet gij in uzelf vinden, anders vindt gij haar volstrekt niet.

Lees met het oog hierop dat merkwaardige boek de Prediker, waarin gij onder anderen zult vinden: “Is het niet goed voor de mens dat hij ete en drinke, en dat hij zijn ziel het goede doe genieten in zijn arbeid? Ik heb ook gezien, dat dit van de hand Gods is.” Pred. 2:24. Zo is het. Het ontbreken van het schepsel kan ons door God vergoed worden; maar het missen van God kan door het ganse schepsel niet vergoed worden. Dorst derhalve naar God!

Het manna des Evangelies is velen evenzeer tot walging geworden als de Joden het manna. Zij zijn belust op het Egyptische vlees der menselijke wijsheid, die niet naar Christus is, maar naar de wereld. Nochtans, helaas, hoezeer zal u dat tot walging worden, als het God behaagt, Zijn barmhartigheid over u uit te breiden en u boetvaardigheid te schenken! Als u die genade wedervaren mocht, dat u uwe zonde en ellende drukte, o! hoe geredelijk zoudt gij, gij moogt zijn wie gij wilt, naar het verachte Evangelie omzien en als een bij uit deze bloem honig trachten te zuigen.

Zulk een belofte deed de in Zijn eer aangetaste Heere. Het was bestemd. Het was groot. Het scheen onuitvoerbaar. Dat herinnert ons de grote beloften des Evangelies, als daar zijn: volkomen vergeving der zonden, ook genezing van de zondige aard, waarmede de christen zijn levenlang heeft te strijden; een korte tijd, niet zelden in weinige uren, ja in een ogenblik geheel en al voleindigde heiliging en vernieuwing, waarbij al het zondige zo volkomen uit de ziel gebannen wordt, als de nacht verdwijnt voor de opgaande zon; een bewaring, zo krachtig, dat zij, die eenmaal in de hand van Jezus zijn, door niemand daaruit kunnen gerukt worden, zodat zij nimmer zullen omkomen; zo nauwkeurig, dat zelfs geen haar van hun hoofd valt zonder Zijn wil; zo zeker, dat eer bergen en heuvels verzinken, dan dat de genade van hen wijkt; een verlossing van en door alle kwaad heen, zodat indien zij door het water gaan, de Heere bij hen is, en de stromen hen niet doen omkomen; een aanneming in het kinschap en het erfdeel Gods.

Welke grote voorstellingen van het Evangelie zijn het, volgens welke zij, die Hem gehoorzaam zijn, niet meer staan onder de Wet, die hun tot rechtvaardiging voor God niets te verbieden, niets te dreigen, maar ook niets meer te beleven heeft; want zij zijn haar afgestorven en hebben tegenover haar evenmin enige verplichting, als een vrouw tegenover haar afgestorven man, (Rom. 7) dewijl zij een anderen, namelijk Christus toebehoren.

Nu hebben zij naar de inwendige mens een welbehagen in de Wet Gods; want zij is in hun binnenste gegraveerd, zodat zij de weg van Gods geboden met blijdschap lopen. Welke verrukkelijke voorstellingen worden er in het Evangelie gegeven aan boetvaardige zondaars, die niets dan zonde en ellende, ofschoon ook bekommernis en droefheid daarover, alsmede haat en afkeer daarvan in zich vinden; zij moeten het daarvoor houden, dat zij met Christus - ik wil niet zeggen: gekruist en gestorven, ik wil ook niet zeggen: met Hem zijn opgewekt, om in een nieuw leven te wandelen, maar, wat nog meer is, reeds met Hem in de hemel gezet zijn; dat zij alzo niet eerst moeten zaliggemaakt worden, maar het reeds lang zijn, dat zij bij hun leven in het vlees, de dood, het graf, het oordeel, niet meer voor, maar reeds lang achter zich hebben, dewijl zij in het geloof door de dood tot het leven zijn overgegaan en nimmer in het gericht komen.

Zijn dat niet zeer uitnemende zaken, en zou men niet geneigd zijn, te denken, dat hier meer aan overdrijving dan aan echte waarheid te denken was? En toch zo worden de zaken aan het geloof voorgesteld, zo zal het louter zegepraal zijn.

Maar het kan zeer licht gebeuren, dat men zich tegenover deze grote zaken aan een gelijksoortig gedrag schuldig maakt als Mozes tegenover de belofte Gods openbaarde. Hij viel in een verstandig overleg en hij kwam tot dit besluit: hoe zal dat gebeuren? Voorts lag de gedachte voor de hand: dat kan niet geschieden! en dit denkbeeld moest meer gelden dan de belofte Gods. Armzalig gedrag, en dat wel van een man, die de middelaar was des Ouden Verbonds, die in de naamlijst der geloofshelden, Hebr. 11, bovenaan staat!

Hij verstaat de belofte zeer goed, die ook slechts natuurlijke zaken bevatte en alzo met het natuurlijk verstand kon begrepen worden, zonder daartoe hoger licht nodig te hebben. Het betrof slechts vlees. Dat zouden zij morgen hebben, en dat wel in grote overvloed, een maand lang. Dat scheen hem iets groots toe, zoals het dan ook wezenlijk was. Maar hoe groot en bewonderenswaardig is niet hetgeen wij zoëven uit het Verbond der genade aanstipten!

Niet alleen vergeving van zonden te hebben, maar in Christus rechtvaardig, niet slechts gerechtvaardigd, maar volmaakt, niet alleen volmaakt, maar rechtvaardigheid Gods te zijn in Hem; niet slechts voor een, twee, vijf, tien, twintig dagen, maar voor de ganse eeuwigheid. Is dat niet meer dan een zwak, eng mensenhart kan bevatten en aannemen? Nu bracht het verstand van Mozes ook die zwaarigheid in, waarom die grote belofte bezwaarlijk, of volstrekt niet kon in vervulling komen. Van Abraham staat geschreven, Rom. 4, dat hij aan de belofte Gods niet twijfelde, maar zich verzekerd hield dat wat God beloofd had, Hij ook doen zou. Dat kon thans niet van God gezegd worden, maar wel het tegendeel.

Zijn verstand wees op getal en middelen, en stond daardoor het geloof in de weg.

Vooreerst kwam hem het getal des volks voor ogen, dat zonder de kinderen, die onder de twintig jaren waren, zonder twijfel ook zonder de vrouwen, zesmaal honderd duizend beliep, het gepeupel niet meegerekend, waarvan wij onlangs spraken.

Nu, dezen zouden een ganse maand lang vlees eten? Dat was niet gemakkelijk te geloven. Ook wij moeten het hun niet zo kwalijk nemen, die de Heilige Schrift niet goed geloven, tenminste niet alles geloven kunnen. Dat is ook niet gemakkelijk. Mozes zelf gelooft

immers tenminste ditmaal niet alles. Zij hadden zekerlijk ook veel vee uit Egypte meegenomen. Maar dat was zeker in de woestijn reeds tamelijk gesmolten, uit gebrek aan voedsel of zo mager, dat het voor de tafel onbruikbaar was.

En als dit ook niet het geval was, dan zouden toch, als ook wij beginnen te rekenen, en alles zeer gering willen schatten, dagelijks vijftien honderd ossen moeten worden geslacht, als een ieder slechts een weinig vlees zou hebben. Hoe spoedig zou dan hun vee verteerd zijn geweest, en men zou dan ook niet zo wezenlijk hebben kunnen zeggen: God had hun vlees gegeven.

Werd Mozes door het grote getal in verlegenheid gebracht, ook nu nog is dit alleszins geschikt om het geloof te verlammen, of tenminste op te houden? Het getal zonden, dat in het oog van vele heiligen het getal van de haren huns hoofds, ja het zand, dat aan de oever der zee is, schijnt te overtreffen; het grote getal van hen, die de weg ten leven niet bewandelen, dat alles kan een bekommerde ziel vele bedenkingen baren. Wordt nu van haar geëist met Paulus te vragen: "Wie is het, die verdoemt?" zo zal haar dit meer doen terugdeinzen, dan geruststellen.

De middelen tot vervulling der belofte veroorzaakten insgelijks bij Mozes bedenkingen, en beiden tezamen genomen maakten, dat het ongeloof tevoorschijn trad. Mozes is hier geen kind, maar een wijs man. En dewijl hij geen middelen en wegen ziet, waardoor de belofte zal vervuld worden, zo meent hij, dat er ook geen middel is.

Was dat ootmoed, kinderzin? Herinnering wat God en wat hijzelf was? De wijze man denkt aan ossen en vissen, maar aan vogels, en dat is immers ook vlees, denkt hij niet. Daarbij overdrijft hij het als hij vraagt: zullen alle vissen der zee tot ons komen, hun element verlaten en door het zand dezer woestijn tot ons zwemmen, zodat er voor het volk genoeg zijn zal?

Met één woord, het schijnt hem de onmogelijkheid zelve te zijn. Maar hoe?

Is dan het willen Gods niet genoeg, om alles tot stand te brengen? Is Zijn arm verkort, zodat Zijn almacht niet toereikend meer is? Moeten Zijn woorden ons niet meer gelden dan onze gedachten? Nu ja, valt vrij de verootmoedigde Mozes hard, terwijl gij het beter denkt te maken! Niet waar? als gij in nood zijt, dan vertrouwt gij geheel en al dat Hij u kan, wil en zal uitredden, of alles ten beste keren? Als gij volstrekt geen uitweg meer ziet, dan verblijdt gij u daarover, dat Hij roept hetgeen niet is, opdat het zij.

Gij antwoordt in alles, ook in de moeilijkste gevallen en op alle vragen en raadsels: Christus! en daarmee zijn zij opgelost. Plaatsen uwe zonden zich in slagorde voor en tegen u, dan kunt gij Zijn bloed slechts tonen en terstond moet hun trots verdwijnen; rukt de Wet het haar strenge en dringende eisen tegen u op, dan houdt gij haar het schild der gerechtigheid van Christus voor en zegt:

De zonde kan niet meer mij door de Wet verdoemen;
Want al haar eis en vloek, hoe die ook zijn te noemen,
Heeft Jezus door Zijn bloed geheel en al geboet.

Willen de geestelijke vijanden u binden, en roepen zij reeds: "De Filistijnen over u, Simson!" zo komt de Geest Gods over u, en alle banden worden verscheurd, gelijk een

draad aan de lamp verbrandt, en gij roept: Krachtig in den Heere en in de sterkte Zijner macht!

In dit alles zijn wij meer dan overwinnaars door Hem, Die ons heeft liefgehad. Gij hebt recht, ja gij hebt daartoe het volkomenste recht. Gaat voort in deze uw kracht en laat u niet storen. Maar bij Mozes stond het ditmaal zo niet. Wie zou zich niet verwonderen, als hij hier bij die grote man Gods zulk een ongeloof, zulk een blinde wijsheid en zulk een vermetelheid ziet tevoorschijn treden!

Dat het geen vraag was, die beschaamdheid bevatte, met het doel om lering te ontvangen, zoals de vraag van Maria: "Hoe zal dat wezen?" dat het ongeloof was, wordt duidelijker uit de wedervraag des Heeren: "Is dan Mijn hand verkort?" Welke verbazende ervaringen heeft het ganse volk en bijzonder hijzelf reeds gehad! Het gebeurde in Egypte, bij de Rode zee, enz.

Beschermen dan alle ervaringen niet tegen het uitbreken van het ongeloof in voorkomende omstandigheden? Welk een uitnemende kennis Gods had Mozes, welk een vertrouwelijke omgang met Hem, zodat de Heere met hem sprak als een vriend met zijn vriend. Hoe onmiddellijk was alles geschied. Onmiddellijk had God tot hem gezegd: "Gij hebt genade gevonden in Mijn ogen."

Zou men niet zeggen, dat hij, wien dit eens mocht gebeuren, voor altijd gedekt was? Welk een blindheid wordt in zijn verwaande wijsheid openbaar! Want hij staat inderdaad gelijk met anderen, die zeggen: Hij kan het niet. Hij maakt bedenkingen, die hem zeer aannemelijk voorkomen en die zijn verstand opwerpt. Die zesmaal honderdduizend mannen staan hem in de weg, en daar zijn verstand geen middel weet, vanwaar voor zovelen al dat nodige vlees komen zal, zo is hij onbescheiden genoeg om te geloven, dat het de onmogelijkheid zelve was.

In het Paradijs werd in twijfel getrokken of God wel alzo zou hebben gesproken. Maar hier ging het nog een aanmerkelijke schrede verder. Dat Hij dit wezenlijk gezegd had, werd niet betwijfeld, dat kon ook niet; maar nu liep de twijfel over de onmogelijkheid der uitvoering. Vanwaar zal het komen? Dat is juist de manier en kunst van het ongeloof.

Bedenkingen te maken, zolang het slechts mogelijk is; want als het grof wordt, verloochent het trots en beslist en spreekt tegen, en die dit op de geschiktste wijze doet, geldt voor de verstandigste. Een groot gedeelte der hedendaagse geleerdheid bestaat juist daarin. In deze kunst is ons aller hart maar al te goed geoefend, het weet een menigte voorwendsels en bedenkingen voort te brengen, die nochtans steeds, hoe schijnbaar gegrond ook, op iets ongerijmde nederkomen, hetzij dat het vraagt: zou God gezegd hebben, of: hoe zal dat wezen? Ja, bij Mozes wordt een wijze van vermetelheid en trotsheid openbaar, alsof hij wijzer was dan God, en de zaken beter berekend had dan Hij.

Hij schroomt als het ware aan het volk bekend te maken, wat God hem had gezegd, dat zij een ganse maand lang vlees genoeg zouden eten, dewijl het hem onuitvoerbaar voorkomt, en hij vreest de eer van God met de zijne als profeet des Heeren op het spel te zetten, als hij het belofde van God bekend maakt, en er dan niets van gebeurt.

Als de apostel zegt: "Ik schaam mij het Evangelie van Christus niet," - dan geeft hij toch daardoor tegelijk te kennen, dat het aan redenen om zich dat Evangelie te kunnen

schamen, niet ontbrak. Men zou wezenlijk onder mensen kunnen verkeren, bij wien men reden had, of tenminste meende te hebben, terug te blijven om het Evangelie vrij te verkondigen, uit vrees, om ook dat heilige voor de onreine zwijnen te werpen; daar zij zich, als het geschiedde, zouden omkeren en u zouden verscheuren; of men zou ook reden kunnen hebben, om het Evangelie niet in zijn volheid te verkondigen, en de wonderbare rijkdom der genade, die het verkondigt, open te leggen, maar het te omsluiëren.

Allen alles te worden, opdat men er enigen moge winnen, is een uiterst moeilijke zaak. Wie is daartoe bekwaam? Medad, dat betekent de rechte maat, was ook in het leger. Maar hoe gaat het daarmee? Hier te veel, daar te weinig, ginds ontbreekt dit en hier dat! Mozes komt met zijn wangestalte niet klagend voor den Heere, maar rechtstreeks, alsof hij het grootste recht had, niet alsof bij hem, maar wel bij den Heere iets te veranderen was. O welk een onverstand!

Maar ook, o welk een genade des Heeren, Die Zijn knecht, die hier als een verloren en verdwaald schaap voorkomt, getrouw terechtbrengt. Hij doet hem een wedervraag, waardoor Hij hem Zijn macht herinnert, en daardoor het gemoed van Mozes op het rechte standpunt brengt. Hij vraagt: "Is dan Mijn hand verkort?"

Zo vraagt de Heere ook in Jes. 50: "Is Mijn hand dus gans kort geworden, dat zij niet verlossen kan? Of is er in Mij geen kracht om uit te redden?" Ach! ja, zulke Goddelijke herinneringen doen een bedrukte ziel bijzonder goed, en verplaatsen hare voeten uit de modder op vaste grond. Een ziel kan versaagd nederzinken onder de menigte van haar zonden; maar o! hoe verkwikkelijk is het daar, als zij dan inwendig en krachtig wordt herinnerd aan het bloed van Christus, dat tot haar verzoening vloot; als haar in het gevoel van haar zwakheid Zijn kracht, onder het gewicht van haar ellende Zijn verlossing in herinnering wordt gebracht.

Dan verkrijgt zij weder vleugelen en wordt haar jeugd vernieuwd als eens arends. Zo ging het ook met Mozes. Hoe beschaamd zal hij geworden zijn, dat hij onder zijn overleggingen de kracht van God zo weinig of in het geheel niet berekende, en hoezeer verviel al zijn verstand, toen hij er bij bepaald werd. Hoe aangenaam beschaamd wordt een christelijke ziel, als zij leert inzien, hoe zij in haar bekommernis het bloed, de gerechtigheid, de genade en kracht van Jezus Christus zozeer voorbijgezien, en zo weinig of in het geheel niet berekend, en bij het bouwen van haar toren niet medegeteld heeft.

Dan wordt het ongeloof dikwijls met zeer zalige tranen beweend en afgezworen, of tenminste geroepen: "Ik geloof, Heere! kom mijn ongeloof tehulp," of met Job gezegd: "Ik leg mijn hand op den mond." (Job 39:35.) De Heere kondigt hem ook de eigen ervaring aan. Gij zult voort zien, of Mijn Woord iets bij u gelden kan of niet. Een man als Mozes had gewis moeten geloven zonder zien, geloven op hoop, waar niet te hopen is.

Maar Mozes als Mozes in zichzelf beschouwd, vermocht dat evenmin als ieder ander mens. Eindelijk loopt het toch met het geloven en niet geloven op het aanschouwen en op de ervaringen uit. Het heersende ongeloof wordt eindelijk toch met verschrikking gewaar, dat alles wezenlijk alzo is, als het Woord Gods, dat men niet gelooft, getuigd en van hel en eeuwige verdoemenis en het toekomend oordeel tevoren verkondigd heeft.

Zo moet ook het geloof eindelijk op een zalige wijze ervaren, wat het gelooft, en wordt de hoop verwisseld in aanschouwen.

Zo wordt Mozes genezen. Al zijn inwendige bedenkingen vallen geheel weg. Hij gaat tot het volk en zegt, dat zij een maand lang vlees zullen eten. Hij redeneert niet meer over het hoe en het middel, op welke wijze deze belofte zou vervuld worden. Hij gelooft, dat wat God belooft, Hij ook zal doen. O! aangename verwisseling, als de ziel uit de menigte van eigen gedachten en troosteloze verwarring der eigen overleggingen getrokken, haar vertrouwen mag vestigen op de levende God.

Maar zou men niet eindelijk nog kunnen vragen: waarom meldt Mozes dit van zichzelf, daar het hem toch niet tot roem verstrekt, maar veelmeer in de beoordeling van anderen op de achtergrond plaatst? Dat was juist het eerste doel, dat hij daarmede beoogde. Men moest hem niet hoger plaatsen, dan hij wezenlijk stond. Hij had dat immers niet behoeven te melden, en had hij het niet gedaan, wie zou er iets van ervaren, en niet veeleer van hem geloofd hebben, dat hij ver boven al het menselijke bederf was verheven.

Maar hij begeert voor zichzelf geen roem, vooral niet ten koste van Hem, Wien alle roem alleen toekomt. Hij wil het wel weten, dat hij zonder genade even ellendig is als alle anderen. Daarom komt ook Paulus zo dikwijls op zijn vroeger leven terug, en als hij roemende van zichzelf spreekt, vergeet hij zelden om aan te merken: "Doch niet ik, maar de genade Gods, die met mij is."

Ootmoed, inzicht in zijn nietswaardigheid neemt toe met de wasdom in de genade. Hij meldt de wangestalte zijns gemoeds, om ook daardoor te wijzen op het diepe bederf der menselijke natuur, dat ook bij de heiligste mensen nog wel van tijd tot tijd doorbreekt, het bederf, dat zich bijzonder in het ongeloof en alzo in geringe gedachten van God, Zijn almacht, goedheid en trouw openbaart, en daardoor den Heere grote oneer aandoet.

Tegelijk toont hij door zijn voorbeeld, dat de mens zijn rechtvaardiging niet in zichzelf, in zijn werken en bestaan zal vinden, maar haar door het geloof moet zoeken. Want Paulus verzekert ons, dat ook Mozes van de rechtvaardigheid des geloofs getuigd heeft. Ook hij wil worden aangezien als een, die uit vrije genade gerechtvaardigd en een erfgenaam des eeuwigen levens is.

Terwijl hij zijn ongestalte meldt, betuigt hij tevens daarmede, hoezeer wij een voortdurend werkende genade behoeven, en hoe afhankelijk wij van haar zijn en blijven. Wat baat alle kennis en wetenschap, wat baten zelfs alle ervaringen der Goddelijke verlossing en alle vorige verzekeringen Zijner genade, wat baat het zelfs, of wij honderdmaal hebben kunnen geloven, als het ons niet ook in de ure wordt gegeven, als wij het nodig hebben? Dan zijn wij even arm en ellendig, even verblind en dodig, alsof wij nog niets wisten, nog niets ervaren en nog nimmer iets geloofd hadden, zoals Mozes zich ook wezenlijk toonde.

Gij vermoogt niet het geringste, dat geldt zowel van de laatste als van de eerste helft van de weg; alzo is ons een gans afhankelijk leven en gedrag zeer aan te bevelen. Doet Hij Zijn milde hand open, dan verzamelen wij.

De afwijkingen, welke ons de Schrift ook van de heiligste mannen laat zien, dienen mede ten bewijze, dat ook zij niet anders dan door vrije genade zijn gezaligd, en dat er geen andere weg ter zaligheid bestaat dan de verse en levende door Jezus Christus, ten

bewijze, dat er geen andere gerechtigheid is, waarmede wij voor het gericht Gods bestaan kunnen, dan die, welke Christus door Zijn gehoorzaamheid heeft verworven, en die de boetvaardige zondaar in het geloof omhelst.

Ach, dat wij dan van harte recht ootmoedig werden! Sterven wij dan geheel aan onszelven, om volkomen op de genade te hopen, welke ons toegebracht wordt in de openbaring van onze Heere Jezus Christus door den Heilige Geest. Amen.